

Eşler arasında istişare

İzmir’den bayan okuyucumuz: “Ailede istişarenin önemi üzerinde durur musunuz? Baba karar verirken anneye danışması gerekmez mi? Babanın veya annenin bağımsız karar almaları mı faziletlidir, yoksa birbirlerine danışarak karar almaları mı faziletlidir?”

Akıl akıldan üstündür, derler. İnsan beşerdir. Beşer, şaşar; hatadan beri olmaz, ama aldığı kararlarda istişarenin imzası olursa, hiç olmazsa hatadan azamî derecede korunmuş olur. Çünkü istişare her alanda uygulanırlığı ve geçerliliği bulunan bir ilâhî emirdir. Gerek konunun uzmanlarına, gerekse ilgili çevrelere akıl danışmak, Allah’ın sosyal hayatımızda görmek istediği fazilet ve güzel ahlâktandır.

Cenab-ı Hak, yer yüzüne bir halîfe olarak “insan cinsini” yaratmayı murad ettiğinde durumu meleklerle istişâre ediyor. Bu konuyu Kur’ân şöyle ifâde buyurur:

“Hani, Rabbin meleklerle, ‘Yer yüzünde emirlerimi yerine getirip varlıklar üzerinde tasarrufta bulunacak bir halîfe yaratacağım!’ buyurduğunda, melekler şöyle demişlerdi: ‘Yer yüzünde fesat çıkarıp kan dökecek birisini mi yaratacaksın? Halbuki biz, Seni hamd ile tesbih eder, Seni her türlü noksandan yüce tutarız!’ Allah ise; ‘Ben sizin bilmediğinizi bilirim!’ buyurmuştu.”¹

Bu ayeti tefsir eden Üstad Bedüzzaman Hazretleri, Kur’ân’ın bu ayetle danışma ve müşavere üslubunu insanlara benimsetmek istediğini, yoksa Cenab-ı Hakkın müşavereden ve danışmaktan münezzeh olduğunu beyan eder.²

Görüldüğü gibi, Allah, hiç ihtiyacı yokken, meleklerle istişare ediyor. Melekler de â€“Allah’ın muradına uygun olmasa da- görüşlerini açıklıkla ve medenîce bildiriyorlar. Allah ise kendi yüksek muradına uygun olmayan görüşlerinden dolayı melekleri kınamıyor, suçlamıyor, itham etmiyor, azarlamıyor, rahmetinden kovmuyor. Sadece, gayet net biçimde, gayet açık bir üslupla, gayet şefkatli bir ifade tarzı ile meleklerin itirazlarına da gücenmeyerek, insan yaratma ile ilgili muradındaki yüksek hikmeti bildiriyor. Melekler hemen teslim oluyorlar ve şöyle diyorlar: “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz! Senin bize öğrettiğinden başka bizim bilgimiz yoktur! Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın!”³

Kur'ân ayrıca, "Onların aralarındaki işleri istişare iledir."4 Ayeti ve "İşlerinde onlarla istişare et!"5 Ayeti ile istişareyi ve danışmayı her hususta -kadın erkek ayırt etmeksizin-, insana bir İlâhî ferman ve emir olarak duyuruyor.

Demek, hayatın her alanında olduğu gibi, dar manada elbette aile hayatında ve ev yönetiminde de işlerin istişare ile yapılması, anne ve babanın birbirleri ile her konuda istişare etmeleri, birbirlerinin aykırı görüşlerine tahammül göstermeleri, saygı duymaları, farklı düşüncelerini medenîce ortaya koymaları ve yekdiğerini baskı ile değil, bağırıp çağırarak değil, sindirmekle değil; sabır ile hikmet ile bilgi ile güzellikle, tatlı dil ile ve yumuşak huyla ikna etmeleri Kur'ân'ın emir ve tavsiyeleri arasında yer almaktadır.

İster devlet işinde olsun, ister her hangi bir iş yönetiminde olsun, ister ev işlerinde ve aile yönetiminde olsun, durum değişmiyor; istişare ve danışma, hayatın her alanında vazgeçemeyeceğimiz bir İslâmî davranış kültürü ve farz bir emirdir.

Şüphesiz, evli erkek ve kadının, baba ve annenin, karı ve kocanın her konuda birbirlerine danışmaları hem aralarındaki sevgiyi ve güveni her defasında yeniden tesis edecektir, hem birbirlerine karşı saygıyı her zaman ayakta ve diri tutacaktır, hem çocuklarına örnek teşkil edecektir, hem çevreye uyum mesajları verecektir, hem toplum barışına örnek bir aile olarak katkı sağlayacaktır, hem de gerek anneyi, gerekse babayı olası yanlışlardan, muhtemel hatalardan ve günahlardan koruyacaktır. Her iki taraf için de istişare, isabetli ve sıhhati karar almalarında önemli bir mihenk oluşturacaktır.

Hatadan uzak olan Allahü Zülcelâl hazretleri istişâre ederse, hatâ ile mâlûl insan oğlunun istişâreden kaçması ve "ben bilirim!" havasına girmesi akıl ile, insaf ile, vicdan ile, iz'an ile, hikmet ile, irfân ile, maslahat ile izah edilebilir mi?

Keza, halk arasında dolaşmakta olan, "Kadınla istişare edilmez!", "Kadının dediği yapılmaz!", "Kadına danışın, fakat söylediklerinin aksini yapın!" türü sözler ve söylemler bir sosyal din olan İslâm dînine ait sözler değildir. İslâmiyet bu tür söylemleri kabul etmez. Bunlar anlamsız ve boş sözlerden ibarettir.

Bizim eşsiz örneğimiz Peygamber Efendimiz (asm) mübarek ve pak hanımlarına danışırdı. İşte bir örnek:

Hicretin 6. senesinde, Peygamber Efendimiz (asm) Kâbe'yi tavaf etmek umuduyla sahabelerle birlikte Medine'den Mekke'ye hareket etmişlerdi. Fakat müşrikler Kâbe'yi tavaflarına izin vermeyince Hudeybiye'de, görünüşte ağır şartları da kabul etmiş olarak, müşriklerle barış anlaşması yaptılar. Sahabeler ağır bir anlaşma

yapılarak Kâbe'yi tavaftan o yıl vazgeçilmesini İslâm'ın izzeti ile bağdaştıramamışlar, bunu bir yenilgi saymışlar ve buna razı olmamışlardı. Peygamber Efendimiz (asm) sahabelere:

“Kalkınız, kurbanlıklarınızı kesip başlarınızı tıraş ediniz!” buyurdu.

Fakat emir sahabeleri harekete geçirmedi. Peygamber Efendimiz (asm) emri üç defa tekrarladı. Sahabeler, yine cevap vermediler.

Sahabelerden kimsenin kalkmadığını gören Allah Resulü (asm) dönüp muhtereme ve pak hanımı, validemiz, Hazret-i Ümmü Seleme'nin (ra) yanına vardı. Onunla istişare etti.

“Ey Ümmü Seleme!” dedi. “Nedir bu halkın tutumu? Onlara kurbanlıklarınızı kesiniz! Başınızı tıraş ediniz diye tekrar tekrar söylüyorum! Fakat hiçbir emrime icabet etmiyor!” buyurdu.

Muhtereme hanımı Ümmü Seleme (ra) şöyle dedi:

“Yâ Resûlallah! Bu işi yapmak istiyor musunuz? O halde şimdi hemen dışarı çıkınız! Siz, kurbanlık develerinizi kesinceye ve berbere tıraş oluncaya kadar sahabelerden hiç kimse ile konuşmayınız! Siz, kurbanınızı keser ve tıraş olursanız onlar da öyle yapar!”⁶

Muhtereme hanımı ile görüş alış verişinde bulunduktan sonra Peygamber Efendimiz (asm) dışarı çıktı. Hiç kimseyle konuşmadan ihramını giydi, kurbanlık develerini kesti ve berberi çağırıp tıraş oldu. Bunu gören sahabeler de kurbanlık develerini kestiler ve başlarını tıraş ettiler.⁷

Dipnotlar:

1. Bakara Sûresi: 30
2. İşârâtü'l-İ'câz, s. 251
3. Bakara Sûresi: 32
4. Şûrâ Sûresi: 38
5. Âl-i İmrân Sûresi: 159
6. Buhârî, 3/182
7. Peygamberimizin Hayatı, 2/138